

A szelvény északi részén a bontást az altalajt követve folytattuk. Az ÉNy-i negyedben a 6. ásónyom aláig (137,65 m) folytattuk a bontást. Két jelenséget sikerült ezen a szinten elkülöníteni. Az egyik egy nagyobb, amorf újkori beásás, közvetlenül a szelvényt két részre osztó, fentebb már említett 1. lépcsőtől É-ra. A másik a szelvényeinket elválasztó tanúfalról délre, 1 m-re megfigyelhető újabb lépcsőzetes süllyedése az altalajnak. (Továbbiakban 2. lépcső) Ennek a lépcsőnek a vonala alapján arra lehetett következtetni, hogy ez nem más, mint az erőd északi falának alapozási árkának déli széle.

A K-i részen megtaláltuk a 72/I-es kutatóárok nyomát. Betöltésétől K-re a föld kevert, természetes humusz, gyökerekkel és kevés leletanyaggal. A szelvény ezen része a természetes domborzati viszonyoknak megfelelően a Sánchegy leszakadt, a római kor óta elpusztult része lehetett, melyre a későbbiekben rakódhatott rá a humusz. A munkát így ezen a részen a 138.00 m körüli szintet elérve abbahagytuk. A szelvény Ny-i tanúfalát elkezdtek bontani, hogy az 1994-ben feltárt területet a mostani feltárás felületével összenyissuk. Az 1. lépcső és a 72/I-es árok találkozásánál a löszös altalaj egy jól megfigyelhető, közelítőleg derékszögű bevágást alkotott. Ebből arra következtettünk, hogy az 1. lépcső nem más, mint a hiányzó kaputorony déli falának alapárkának déli széle, s erre a bizonyíték az erre a lépcsőre közelítőleg merőleges, sekély bevágás, mely csak rövid, kb. 1 m-es szakaszon volt követhető. (A kaputorony K-i alapárkának K-i széle.)

A 2. lépcsőről bebizonyosodott, hogy valóban az északi fal alapárok déli széle, mivel vele egyvonalban rábukkantunk az erőd fal habarcsos, sóderes alapozásának maradványára, melyet már 1972-ben sikerült a 72/I-es kutatóárokkal megtalálni. Az alapárkot viszont egy újabb újkori beásás tette tönkre, így annak É-i széle elpusztult. Az alapárok alja, mely fölött sok törmelékkel kevert barna föld volt, szinte a szelvény teljes szélességében előkerült, kivéve a szelvény középső részén, ahol egy kb. 1,5 m-es szakaszon az újkori beásás tegulatörmelék, habarcsos betöltése az árok aljának szintjén (137 m) még mindig megfigyelhető volt. Ennek kibontására végül idő hiányában nem került sor.

A 32/13-as szelvény Ny-i metszetaljának elbontása lehetővé tette, hogy a 330/032-es koordináta ponttal É-D-i irányban körülbelül egyvonalban megfigyelhető legyen az északi alapárok (2. lépcső) derékszögű bekenyeredése déli irányba. Itt az árok vonala kb. 1 m-es szakaszon volt követhető dél felé, mellette habarccsal, apró törmelékkel kevert barna föld betöltéssel. Az árok másik, szemközti széle itt sem volt meg, de feltételezhető, hogy a hiányzó kaputorony ÉK-i belső sarkának alapozásmaradványa lehet.

A szelvény Ny-i szélének vonala mentén, az 1. lépcsőtől közvetlen É-ra található nagyméretű, amorf újkori beásás kibontása után egy téglalap alakú, kb. 3×2 m-es, mély gödör bontakozott ki. Betöltésében nagymé-

retű római edényhez tartozó töredékeket, kevés római kerámiát találtunk. A gödörnek, vele egy vonalban, tőle Ny-ra az 1994-es ásatáson már feltártuk a párját. A két objektum helyzetéből adódott a következtetés, hogy a kuruc kori palánkvár bejáratát szegélyező ún. farkasvermek lehettek.

A 33/13-as szelvényben kiástuk újra a 72/I-es kutatóárokot. Ettől K-re és Ny-ra pedig megkezdtek az erőd fossájának törmelékkel betöltését kitermelni. Az ásatás végén elért szint: 136.20 m.

VISY ZSOLT

303. Paks-Gyapa

(Tolna megye) Kk

Cecei utca: A Paks-Bochegy víztározótól Gyapára vezető ivóvízvezeték építési munkálatai egyetlen lelőhelyet, a középkori Gyapa falu szélét érintették. A régészeti felügyelet mellett három átvágott késő középkori, szabadon álló sütőkemence feltárását végeztem el, a sütőfelületükbe tapasztott cserepekből több edény lesz részben összeállítható.

Templomdomb: Folytattuk a tavaly napvilágra hozott Árpád-kori templom körül fekvő, egyelőre kizárólag késő középkori sírokat tartalmazó temető feltárását. Befejeztük a szentélytől keletre nyitott, tavaly félbehagyott szelvényt, valamint tőle északra és keletre egy-egy újabb szelvényben összesen újabb 50 m²-t kutattunk át az altalajig. A templomtól távolodva, a domborzat esésével párhuzamosan megfigyelhető a humusz és az altalaj közötti, még a középkorban átforgatott, bolygatott vázakat tartalmazó sírföld-réteg egyre keskenyebbé válása: a szentélytől keletre 10 m-re a humusz alatt már közvetlenül az altalajba ásott sírok kerültek elő, ebben az irányban innen kissé keletre sejthető a temető széle.

A 2004-es idényben 80 sírt vagy sírrészletet dokumentáltunk; két sírgödörben nem találtunk csontvázat. Lelet 10 sírban került elő, közülük három pénzt (is) tartalmazott. Említést érdemel a 63. sír 18 db – főleg négy- és ötszirmú virágokat mintázó – préselt verettel ellátott pártáöve, valamint a 61. sírban talált csontból készült övkapcsoló. Szórványként ismét sok egyéb viseleti elem került elő. Idén is jellemző volt a gyereksírok feltűnően magas aránya.

Munkatársak: dr. Váradyné Péterfi Zsuzsanna, dr. Várady Zoltán régészek.

K. NÉMETH ANDRÁS

304. Pamuk, Laskai-rét

(Somogy megye) R, Ró

2004. augusztus 17-én helyszíni szemlét végeztem a Somogyvamos 0176 helyrajzi számú területen, ahol halastó építését kezdték. A halastó-rendszer két tóból, egy úgynevezett alsó- és felső tóból áll. A két tó a somogyvámosi tórendszerhez tartozik a Somogyvámosi-vízfolyás Ny-i irányú kanyarulatában. Az alsó tó Pamuk, a felső

Somogyvamos közigazgatási területére esik. (A község-határ éppen a két tó közötti gátnál van.) A helyszínelés napjáig az alsó tó és mőtárgyai teljesen elkészültek, a felső tónál az É-i gát, és a mederkotrás jelentős része készült el. Ebben a tóban sok helyen megmaradtak az eredeti fák, illetve tuskózást nem végeztek. A gátakon, a töltésben, és az elterített földben néhány őskori, és több római kori cserepet lehetett gyűjteni. A felső tó Ny-i medre É-i gátjának rézsújében egy római kori gödör metszete, a K-i meder fenekének ÉK-i csücskében egy ugyancsak római kori kemence(?) maradványai látszódtak.

Augusztus 31-én és szeptember 1-jén végeztük el a látható objektumok feltárását. A felszínen régészeti objektumok feltárása nem volt látható. A szántott rétegben több római kori kerámiatöredéket lehetett gyűjteni. Főleg a jól iszapolt, szürkére égetett típusok fordultak elő. A humuszolt terület Ny-i szélén őskori töredékek, köztük néhány kőpenge, vakaró és magkődarab is előkeült. A tó mellett É-on elterülő kukoricásban is lehetett cserepeket gyűjteni. A felső tó medrében húzott 4 kutatóárokban az első szemle idején megtalált 2 objektumon kívül újabb 2 gödröt találtunk. A tófenéken megnyesett többi felületen objektumra utaló nyom nem került elő. Az összesen 4 feltárható objektum közül három római kori, a kerámia alapján Kr. u. 2. századi, egy pedig a rézkori Balaton-Lasinja kultúra településéhez tartozott.

KÖLTŐ LÁSZLÓ

305. Pannonalma határa

(Győr-Moson-Sopron megye) Ő, B, LT?, Rő, Kk, Kú
Településrendezési tervhez kapcsolódó örökségvédelmi hatástanulmány készítése során 2004. április 17-én és április 24-én terepbejárást végeztünk a város közigazgatási területén.

Attila utca (18. lelőhely): Késő középkori-kora újkori és őskori kerámiatöredékek mellett újkori cserepeket is találtunk. A lelőhely a vasút és az Attila utca közötti szántóföldön található.

Böröcki-dűlő II. (15. lelőhely): Az őskori lelőhely két oldalról a Pándzsa-patak által határolt ÉNy-DK-i irányban elnyújtott kiemelkedésen található.

Felső-hegy: A Felső-hegynek nevezett markáns kiemelkedésen és környékén három lelőhelyet is regisztráltunk. A kiemelkedésen és déli lejtőjén középkori-kora újkori kerámiatöredékek szétszórtan kerültek elő (21. lelőhely). A Felső-hegy Ny-i lejtőjén közvetlenül a Győr-ság felé vezető országút mellett a középkori-kora újkori kerámiatöredékeket nagyon elszórtan találtuk meg (22. lelőhely). A Felső-hegytől K-re található meredek hegyoldalon újabb középkori-kora újkori lelőhelyet határoztam meg (23. lelőhely).

Keskenyek (13. lelőhely): A lelőhely a Pándzsa-patak folyását kísérő magasabb felszínen található. Mintegy 500 m hosszan húzódik É-D-i irányban. Délen egy mar-

káns domb (Kishegy) zárja le. A domb tetején már csak szórványosan kerültek elő kerámiatöredékek. A nagy kiterjedésű római kori lelőhelyen belül két kisebb területen sűrűsödtek a leletek.

Kishegy alja (14. lelőhely): A lelőhely a Pándzsa jobb partján, a 13. lelőhelytől délre, egy enyhe kiemelkedésen található. Az őskori (kelta?), római kori leletek zöme a lelőhely DNy-i részén koncentrálódott.

Kispáskom (16. lelőhely): Felszíni telepnyom. A lelőhely a Pándzsa-patak K-i partján, ÉNy-DK-i irányban hosszan elnyúló dombvonulaton található. A késő bronzkori, késő középkori leletek a dombvonulat legmagasabb, ÉNy-i részén összpontosulnak.

Ravazdi út mellett (12. lelőhely): A lelőhely a Ravazd felé vezető országút Ny-i oldalán, a Pándzsa-patakot kiszárító magasabb dombvonulaton található. Délről egy kiszáradt patakmeder határolja. A patakmedren túl római lelőhely kezdődik (17. lelőhely). Szép számmal találtunk őskori, római kori és késő középkori leleteket. Cserepek mellett vassalakdarabok és vasolvadékok is kerültek elő, ez utóbbiak azonban egy kb. 100 m átmérőjű körön belül sűrűsödtek.

Sima-hegy alja (17. lelőhely): A lelőhely a ravazdi úttól É-ra, a Pándzsa-patak és egy kiszáradt patakmeder által közrezárt területen fekszik. A kiszáradt patakmeder választja el a 12. lelőhelytől. Római kori, bronzkori kerámiatöredékek rendkívül nagy mennyiségben hevertek a felszínen, köztük terra sigillatákat is gyűjtöttünk. Miután a leletek változatlan intenzitással az itt lévő halastó széléig megfigyelhetők voltak, ebből arra lehet következtetni, hogy a lelőhely Ny-i része a halastó kialakításakor elpusztult.

Szeszfőzde (20. lelőhely): A római kori, középkori lelőhely a Pándzsa-patak K-i oldalán, egy a Pándzsába futó hajdani patakmeder mellett található, lapos vízenyős helyen. Feltehető, hogy a lelőhely É felé a Szeszfőzde területére is kiterjed. Kapcsolata a nem messze található 13. lelőhellyel nem egyértelmű.

Vasútállomás mellett (19. lelőhely): Késő középkori-kora újkori (16–18. század) felszíni telepnyom. A lelőhely a vasútállomástól Ny-ra egy kisebb kiemelkedésen és környékén terül el.

Meglátogattuk a már ismert Pannonhalma 3. lelőhelyet is (*Kültelek 4. sz.; Halastavak*). Részben a helyszíni megfigyelések, részben Tomka Péter 2002-es helyszíni szemléje (XJM 22–2002.) alapján pontosítottuk a lelőhely kiterjedését. A lelőhely déli, Ravazd felé eső részét jártuk be, itt kizárólag késő középkori kerámiát találtunk.

TAKÁCS KÁROLY

306. Pápoc, Rába utca

(Vas megye) Ő, Á, Kk

2004. október 11–15. között a község belterületén, a Rába utcában a lefektetendő csatorna nyomvonalában leletmentést végeztünk, ami az utca egész hosszát érin-